

ROLUL GUVERNĂRII INTELIGENTE ÎN ASIGURAREA DEZVOLTĂRII DURABILE A REPUBLICII MOLDOVA

*Alexei STURZA,
master, drd., IEFS*

In the 21st century there are different, even contradictory, economic and managerial theories, practices, and trends. But two of them are considered one of the most influential and perspective – sustainable development (SD) and knowledge (or smart) governance (k-G). The former appeared in 1980s and the latter in 2000s. They are seldom collated, but we consider that it can generate a synergic effect: kG accelerates SD and vice versa. SD, including green economics (green meetings, office, procurement, energetically efficient technologies, waste management, etc.) and social eco-bio-economy, provide for a complex harmonization of the 3 basic human development components – economic, social, and environmental. K-G focuses on establishing policies, regulations, institutions, processes, structures, and capacities for knowledge, innovation and technology (KIT) acquisition and for using the acquired KIT to improve the quality of people's life and work, including of government's own operations and system. SD and k-G are very useful for all countries, including the Republic of Moldova and may become new and major directions of its development. Two relevant strategies (Moldova 2020 and e-Transformation (e-T)) have been recently adopted by the Government. The former isn't perfect (including isn't ecologically oriented) and must be improved; the latter is more successful and is being actively implemented now.

Key words: e-T, information and communication technology (ICT), k-G, KIT, SD.

În secolul XXI s-au conturat teorii, practici și tendințe economice și manageriale diferite, și chiar contradictorii. Dar 2 din ele se consideră unele din cele mai influente și perspective – dezvoltarea durabilă (DD) și guvernarea inteligentă (GI). Prima a apărut în anii 1980', iar a 2-a - 2000'. Ele rar se combină, dar în cazul dat pot genera un efect sinergic: GI accelerează DD și viceversa.

Conceptul de DD (sau uneori dezvoltare susținută sau chiar ambiental sustenabilă [9, p. 3]) desemnează totalitatea formelor și metodelor de dezvoltare socio-economică, al căror fundament îl reprezintă în primul rând asigurarea unui echilibru între aceste sisteme socio-economice și elementele capitalului natural.

Cea mai cunoscută definiție a DD este cu siguranță cea dată de Comisia Mondială pentru Mediu și Dezvoltare (WCED) în raportul "Viitorul nostru comun", cunoscut și sub numele de Raportul Brundtland: "DD este dezvoltarea care urmărește satisfacerea nevoile prezentului, fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi".

Deși inițial DD s-a vrut a fi o soluție la criza ecologică determinată de intensa exploatare industrială a resurselor și degradarea continuă a mediului și căuta în primul rând prezervarea calității mediului înconjurător, în prezent conceptul s-a extins asupra calității vieții în complexitatea sa, și sub aspect economic și social. Obiect al DD este acum și preocuparea pentru dreptate și echitate între state, nu numai între generații.

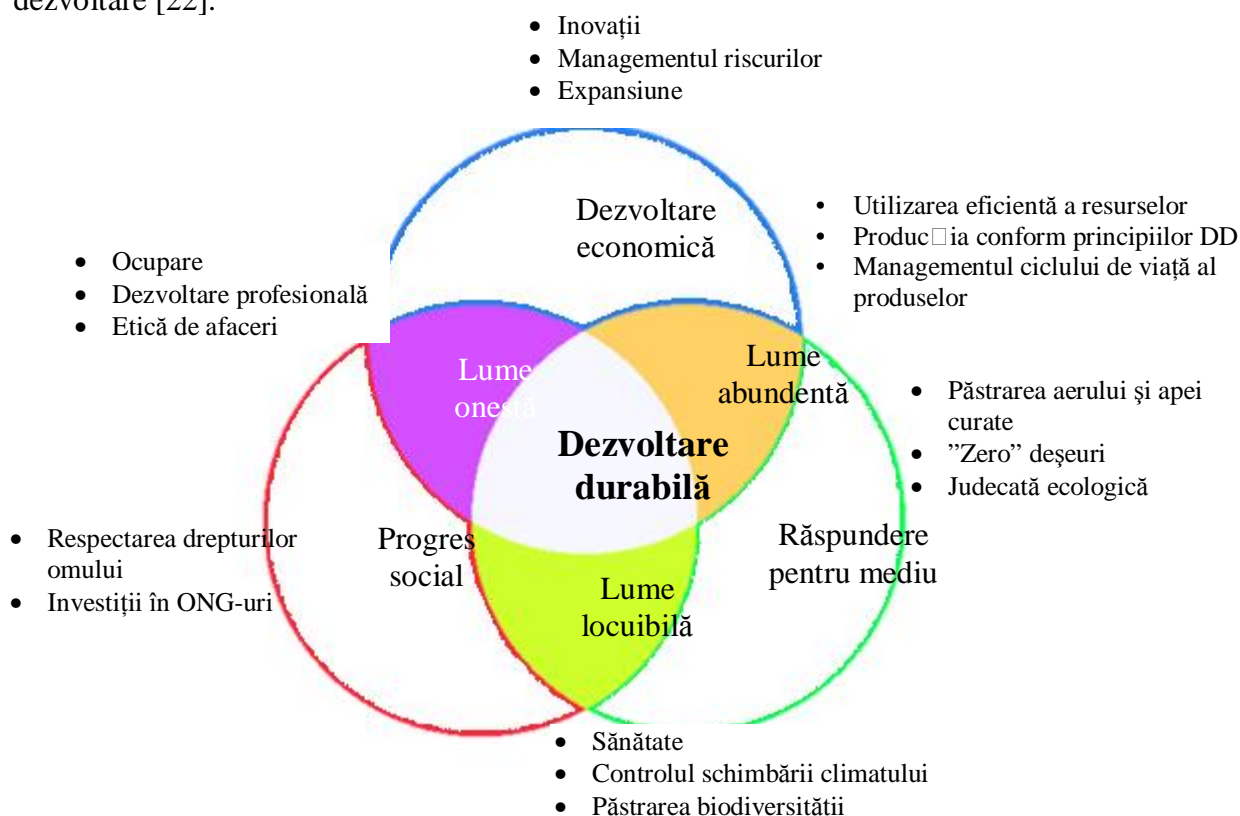
DD presupune racordarea/armonizarea complexă a 3 componente (sau se bazează pe 3 piloni) – (dezvoltarea) economică, socială și ecologică (protecția mediului) – v. fig. 1. Uneori DD se tratează încă mai larg, incluzând și alte componente, cum ar fi cea culturală (diversitate culturală – analogică cu cea biologică), politică (politici de DD), instituțională, tehnologică ș.a. De asemenea DD prevede investiții permanente în

păstrarea și creșterea capitalului uman, intelectual (al cunoașterii) și natural, considerându-le drept domenii prioritare [22].

DD este strâns legată de dezvoltare incluzivă, internațională sau globală (DI/G), regională (DR) și umană (DU).

Dezvoltarea incluzivă presupune participarea tuturor cetățenilor (mai ales a celor defavorizați) la dezvoltarea societății, în primul rând la nivelul comunităților locale.

DI/G – extinderea concepției DD la nivel mondial; în prezent este orientată prioritar spre atingerea Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului (ODM): 1) reducerea sărăciei severe; 2) accesul universal la ciclul primar de învățământ; 3) promovarea egalității între sexe și afirmarea femeilor; 4) reducerea mortalității la copii; 5) îmbunătățirea sănătății materne; 6) combaterea HIV/SIDA și a tuberculozei; 7) asigurarea durabilității mediului; 8) crearea unui parteneriat global pentru dezvoltare [22].

Fig. 1. Trei piloni ai (triada) DD

Sursa: adaptat de autor din [22].

DR – dezvoltare social-economică teritorială echilibrată, orientată spre sprijinirea nemijlocită a dezvoltării social-economice a zonelor defavorizate [1]. DR poate fi tratată în plan național și cel internațional în dependență de hotarele regiunilor de dezvoltare [22].

DU tinde spre creșterea *calității vieții* populației (percepția individului despre existența sa în contextul culturii și a sistemului de valori în care trăiește, ținând seama de obiectivele sale, o noțiune mai largă decât nivelul vieții, care reflectă preponderent gradul bunăstării materiale, și include un șir de factori culturali, educaționali, intelectuali, psihologici, profesionali, de sănătate, etc.). DU se măsoară cu diferiți indicatori, cel mai uzual fiind *indicele dezvoltării umane (IDU)* – o măsură comparativă a speranței de viață, alfabetizării, învățământului și nivelului de trai. În acest fel, este folosit pentru a compara mai bine nivelul de dezvoltare a unei țări decât PIB-ul pe cap

de locuitor, care măsoară doar prosperitatea materială, ci și nu alți indicatori socioeconomiци [22].

Concepția ”*economiei verde*” (EV) care s-a format în ultimele 2 decenii, este una din modele ale DD, potrivite pentru toate categoriile de țări, inclusiv și cele cu economie în tranziție, cum este și Republica Moldova (RM) [14]. EV include un șir de concepte, cum ar fi: oficiu verde (economisirea energiei și resurselor în officii), achiziții și întâlniri verzi, orientate spre economisirea mijloacelor bugetare și a resurselor naționale în ansamblu, care s-au implementat cu succes în țările dezvoltate ale UE [13].

EV în contextul eradicării sărăciei și fortificarea rețelei instituționale pentru promovarea DD au constituit temele și documentele de politici cheie („Viitorul pe care ni-l dorim” sau ”*The Future We Want*”) ale Conferinței ONU pentru DD ”Rio+20”, care a avut loc în perioada 20-22 iunie 2012 la Rio de Janeiro și la care a participat și delegația RM cu prezentarea raportului de țară cu privire la implementarea politicilor de DD în ultimii 10 de ani. Conferința dată a marcat a 20-a aniversare a Conferinței similare din Rio în 1992 și a 10-a a Summit-ului din Johannesburg din 2002. Conferința reprezintă o oportunitate istorică pentru atingerea a 3 obiective majore: 1) reînnoirea angajamentului politic față de DU; 2) evaluarea progreselor până în prezent și a lacunelor existente în realizarea deciziilor celor mai importante reuniuni privind DD și 3) abordarea celor mai recente și stringente provocări [19]. În cadrul Conferinței s-au evidențiat 7 domenii prioritare pentru DD pentru următorul deceniu: 1) locuri de muncă decente și ”verzi” (ergonomice) și incluziune socială; 2) energie durabilă; 3) orașe durabile; 4) securitate alimentară și agricultură durabilă; 5) apă curată și accesibilă pentru toți; 6) oceane pentru un viitor durabil; 7) managementul dezastrelor (mai ales al celor naturale) [21].

DD constituie un nou model de dezvoltare social-economică durabilă (stabilă și de lungă durată) inovațională ”verde” (”ecologică”) cu următoarele caracteristici: prosperitate; producție și consum stabile; utilizarea rațională (prudentă) a resurselor, inclusiv a celor naturale și energetice; locuri de muncă noi, sigure și ergonomice; populație sănătoasă și inteligentă; nivelul și calitatea vieții înalte; protecția valorilor naturale și culturale [14].

Un alt model, probabil cel mai nou, perspectiv și complex al DD, îl reprezintă *paradigma eco-bio-economiei (sociale) (EBE(S))*, având o convergența directă cu domeniile economice, ecologice, de biodiversitate, eco- și bio-economice, cu latura socio-economică a vieții, a resurselor umane (RU) și a comunităților. Alături de afaceri, operatorii de economie socială sunt chiar „actorii arenei economice sociale mondiale”, care ar trebui să adauge în sens larg conceptelor lor manageriale de zi cu zi, noțiuni legate de excelență, performanță, competitivitate și promovarea prin business, activități sociale și economice a unei DD și inteligente la toate nivelurile. Acești „actori” trebuie însă ajutați să-și crească competitivitatea și să se dezvolte prin accesarea cât mai facilă a surselor de finanțare, prin accesarea rapidă a promovării prin relațiile internaționale, inclusiv prin diplomația comercială, dezvoltarea continuă a competențelor antreprenoriale și de afaceri, instruirea, dezvoltarea continuă și inteligentă a RU, reducerea barierelor birocratice din calea afacerilor, creșterea competențelor și abordărilor inovative, stimularea introducerii conceptelor de excelență organizațională și dezvoltarea implementării sistemelor de management al calității – în sens practic, accesul integrat la o DD inteligentă și multipolară a afacerilor, comunităților, activităților sociale, inclusiv și a celor diplomatice internaționale, în consens cu o realitate EBES. [9, p. 4-5].

GI (i-guvernare, guvernarea bazată pe cunoaștere (și inovare) sau post-electronică) reprezintă stabilirea politicilor, reglementărilor, instituțiilor, proceselor,

structurilor și capacităților pentru obținerea și utilizarea cunoștințelor, inovațiilor și tehnologiilor (KIT) întru ameliorarea calității vieții și a administrării publice [11, p. 4].

După M. Wimmer, *obiectivele* GI sunt multiple și includ: perfecționarea guvernării pentru promovarea creării și partajării cunoștințelor în beneficiul întregii societăți, instituționalizarea memoriei organizaționale, stabilirea ciclului de viață al producerii, integrării și validării cunoștințelor, interconectarea continuă și adaptivă cu baza de cunoștințe, facilitarea transferului organizat și proactiv de competențe, know-how și expertiză, crearea organizațiilor bazate pe cunoaștere și sistemelor inteligente [11, p. 6].

În contextul edificării noii economii – celei bazate pe cunoaștere – R. Traunmüller și M. Wimmer disting 3 *funcții-cheie* ale GI: 1) promovarea economiei cunoașterii; 2) prestarea serviciilor publice (s/p) inteligente cetățenilor și companiilor; 3) sporirea cooperării guvernamentale [11, p. 4].

Realizarea deliberată a GI poate aduce următoarele *beneficii*: identificarea, sistematizarea și valorificarea cunoștințelor, accelerarea și optimizarea proceselor comunicaționale, decizionale și inovaționale, creșterea productivității muncii, sporirea transparenței, îmbunătățirea relațiilor de muncă și a încrederii, descentralizarea și orizontalizarea autorității, atragerea personalului mai competent și motivat, minimizarea dublării eforturilor și pierderii cunoștințelor organizaționale, promovarea învățării pe parcursul vieții a lucrătorilor și întregii populații ș.a. [11, p. 7].

Trebuie din start să delimităm 2 categorii conexe – *guvernarea electronică (e-guvernare sau GE)* și GI. GE aplicarea tehnologiilor informaționale și comunicaționale (TIC) în administrația publică (AP) întru transformarea proceselor și relațiilor sale interne și externe în vederea optimizării îndeplinirii funcțiilor asumate [11, p. 3]. În plan teoretic, metodologic și tehnologic GI este net superioară GE, însă prima există mai degrabă ipotetic și virtual și va fi reală probabil în anii 2020’.

GI este și una înțeleaptă și durabilă, îmbinând armonic avantajele inteligenței umane (tradiționale) și celei artificiale, bazate pe soluții tehnologice avansate, mai ales TIC (sisteme intelectuale/inteligente, inclusiv cele cibernetice și robotice).

GI poate fi orientată spre atingerea mai multor obiective, dar, desigur, cel mai strategic prioritar este DD. Totodată ultima poate fi obținută pe mai multe căi, însă GI este o soluție care potențial îi asigură un nivel conceptual, metodologic și tehnologic înalt și o eficiență economică, socială și ecologică ridicată. GI prestează partenerilor săi strategici (cetățenilor, mediului de afaceri, ONG-lor, străini, internaționali, etc.) s/p intelectuale și durabile, echilibrând triada sus-menționată. Mai mult decât atât, un guvern inteligent stimulează și chiar impune, în caz de necesitate, toți actorii (stakeholderii) implicați să respecte principiile și valorile DD în activitatea lor cotidiană. Totodată el poate crea, promova și permanent actualiza portalul național al DD și să desfășoare multe alte activități informative, comunicative, educative, investiționale, inovaționale și de altă natură în vederea edificării unei culturi ai cunoașterii și DD.

În RM noțiunea de DD este destul de bine cunoscută în cercuri academice și politice (încă în anul 2000 a fost lansată Strategia Națională pentru DD "Moldova "21", elaborată cu suportul PNUD pentru următorii 20 de ani [19], dar în realitate creșterea economică de durată scurtă și medie era mai prioritară decât DD îndepărtată, mai ales în condițiile instabilității politice și câștigării dividendelor politice imediate. Odată cu alegerea Șefului statului pe data de 16 martie 2012 s-a atins un echilibru relativ al forțelor politice și deja se recomandă reluarea activității Consiliului Național pentru DD și Reducere a Sărăciei de pe lângă Președintele țării, care a activat în perioada 2002-2009 [2]. În plus, pe data de 05 iunie 2012 a avut loc Conferința Națională privind DD – primul eveniment de acest gen în ultimul deceniu, prilejuită Zilei Mondiale pentru Protecția Mediului și Conferinței "Rio+20" [14].

Considerăm util și oportun să menționăm aici, că în plan instituțional al DD, România ne-a depășit cu 15 ani: încă în 1997 a fost înființat, sub egida Academiei Române, *Centrul Național pentru DD (NCSD sau CNDD)*, care a devenit în 2001, o ONG independentă și consultant național în problematici de DD. Mandatul său este de a identifica priorități pentru DD și de a dezvolta proiecte specifice la nivel național și local, care să promoveze creșterea capacității instituționale cu prioritate abordând RU și facilitarea dezbatelor de substanță privind principiile și practica unei DD a României, conforme cu politicile europene, ca stat membru al UE [9, p. 19-20]. Deci, concluzia este evidentă: RM de asemenea are nevoie de o instituție similară (analogic cu *Centrul de Guvernare Electronică (CGE – v. mai jos)*, posibil și sub formă de autoritate publică, dacă dorește să concentreze și să eficientizeze eforturile în domeniul DD.

În ultimii ani tot mai populară în RM devine și concepția EV. S-a acumulat o experiență de peste 10 ani de implementare a agriculturii verzi și anume produse organice sunt solicitate pe piața UE. În țară peste 100 întreprinderi sunt gata să treacă la modelul "producției mai curate" (*cleaner production*), dar încă nu este creat un cadru legislativ și fiscal favorabil. Și dacă standardul ISO 9001 (managementul calității) este destul de cunoscut și răspândit, standardele ISO 14000 (management ecologic) și ISO 50000 (eficiență energetică) încă nu s-au implementat pe larg. Și dacă dorim să creăm parcuri industriale, nu ne putem lipsi de infrastructură și standarde ecologice, care pot deveni catalizatori ai implementării tehnologiilor mai progresive și curate, ai investițiilor mai eficiente, competitive și perspective. Și dacă ne dorim și drumuri europene, trebuie să ne reînnoim și întregul parc al mijloacelor de transport, care ar corespunde standardelor euro. La fel am rămas la urma trenului și la capitolul electrificarea căilor ferate.

Estimările organismelor internaționale (BM, OCDE, PNUD) demonstrează că RM își pierde sute milioane de dolari din cauza poluării și degradării resurselor naturale (solul, apa potabilă și aerul). Nu ne putem mândri nici cu dezvoltarea umană: RM a ocupat doar locul 111 în lume (chiar după Mongolia și Gabon) și penultimul loc în CSI (înaintea Uzbekistanului) în anul 2011 după IDU. Nu degeaba economiștii recomandă că trebuie mai întâi de utilizat rațional resursele existente și numai după aceasta de elaborat planuri pe viitor, reieșind din tendințele și perspectivele globale și regionale. Pentru RM următoarele sectoare se consideră perspective pentru implementarea principiilor EV: energetic, agricol, industrial, transporturi, comerț, turism, acvatic, managementul deșeurilor și al resurselor naturale. Paralel trebuie să investim și în dezvoltarea potențialului sectoarelor de sănătate și educație, inclusiv și cea ecologică (sau pentru DD), care constituie 13% al tuturor programelor de instruire în Europa [13].

Pentru RM procesul de tranziție la modelul DD ține de soluționarea unui lanț de probleme strategice ca: care ramuri ale economie naționale trebuie să devină prioritare pentru apropiatăii 10-20 ani; cum de redus dependența externă în planul resurselor și finanțelor; de care potențial uman, economic, natural, instituțional dispune țara; care model de dezvoltare de ales: de creștere economică tradițională sau de DD; cum de redus balanța negativă a comerțului exterior; cum de trecut de la societate de consum net la cea de producție (netă a mărfurilor și serviciilor); vor deveni sferile sociale (învățământul, sănătatea, știința și inovarea) și ecologice drept factori cheie de dezvoltare sau vor rămâne în umbră, rezolvate și finanțate după principiul rezidual.

Putem evidenția următoarele direcții prioritare de activitate pentru implementarea principiilor DD calitative în RM:

- Aplicarea modelului "dezvoltării economice verde", a principiilor ecologice în procedurile achizițiilor publice, organizării oficiilor și evenimentelor verzi pentru economisirea banilor publici și eficientizarea guvernării;

- Dezvoltarea infrastructurii și susținerea agriculturii verzi atât pentru sporirea calității exporturilor, cât și pentru asigurarea populației RM cu produse alimentare mai organice;
- Promovarea principiilor producției mai curate și a responsabilității corporative sociale pentru DD a industriei și atragerea investițiilor private autohtone și străine;
- Perfecționarea infrastructurii aprovizionării cu apă și de canalizare și de management (colectare și prelucrare separată) a(l) deșeurilor;
- Creșterea rolului educației pentru DD la toate nivelurile și în toate ramurile pentru formarea unei societăți erudite și a RU competitive;
- Aplicarea modelelor cost-beneficiu (de ex., AIR – analiza impactului de reglementare – argumentarea necesității adoptării actului de reglementare și influența acestuia asupra activității de întreprinzător [4]), inclusiv și celor ecologice, la adoptarea tuturor deciziilor politice și economice strategice;
- Consolidarea potențialului instituțional al autorităților AP centrale (APC) și locale pentru implementarea principiilor DD;
- Ridicarea gradului de informare și conștientizare de către populație a problemelor DD și participarea activă a ONG-ilor la acest proces [14].

În acest context Guvernul RM a adoptat recent proiectul *Strategiei Naționale de Dezvoltare „Moldova 2020” (SNDM 2020)* [8], care se poziționează ca primul document de planificare strategică anume pe termen lung (9 ani), ci nu pe unul mediu (3-4 ani). Spre deosebire de documentele strategice anterioare (SCERS și SND), elaborarea noii strategii de dezvoltare a avut la bază o altă abordare, axată pe rezolvarea problemelor critice care împiedică creșterea economică calitativă și incluzivă a țării, bazată pe o analiză a constrângerilor. Schimbarea paradigmei de dezvoltare, despre care se discută intens în societate, se va realiza prin stimularea investițiilor și anume prin înlăturarea barierelor critice care constrâng activitatea economică.

SNDM 2020 vine să articuleze o viziune încheată privind creșterea economică durabilă pe termen lung, având la temelie un studiu diagnostic al constrângerilor de creștere. Totodată, a fost menționat că schimbarea paradigmei de dezvoltare poate avea loc doar în condițiile unui efort susținut atât din partea Guvernului, dar și din partea întregii societăți. Sub aspectul obiectivelor strategice pe termen lung, SNDM 2020 este focusată pe 7 priorități de dezvoltare:

1. Racordarea sistemului educațional la cerințele pieței forței de muncă în scopul sporirii productivității acesteia și majorării ratei de ocupare în economie.
2. Investiții publice în infrastructura de drumuri naționale și locale în scopul diminuării cheltuielilor de transport și sporirii vitezei de acces.
3. Diminuarea costurilor finanțării prin intensificarea concurenței în sectorul financiar și dezvoltarea instrumentelor de management al riscurilor.
4. Ameliorarea climatului de afaceri prin optimizarea cadrului de reglementare și prin aplicarea TIC în s/p destinate mediului de afaceri și cetățenilor.
5. Reducerea consumului de energie prin sporirea eficienței energetice și utilizarea surselor regenerabile de energie.
6. Sustenabilitatea financiară a sistemului de pensii întru asigurarea unei rate adecvate de înlocuire a salariilor.
7. Sporirea calității și eficienței actului de justiție și combaterea corupției întru asigurarea accesului echitabil la bunurile publice pentru toți cetățenii.

Cadrul de monitorizare și evaluare pune accent pe planul consolidat de acțiuni al Guvernului și pe *Cadrul Bugetar pe Termen Mediu* ca fiind instrumentele principale de implementare a Strategiei. Actualizarea anuală a celor 2 instrumente de planificare strategică multianuală se va face în funcție de prioritățile identificate, permițând ajustarea obiectivelor la realitățile momentului. O evaluare intermediară va fi efectuată

în anul 2015, care va fi urmată de evaluarea finală în 2020 și prezentarea raportului de evaluare, Parlamentului [18].

Însă în opinia mai multor experți și politicieni, calitatea elaborării Strategiei lasă de dorit, ea conține multe lacune și trebuie să fie revăzută radical. În particular, menționăm următoarele:

- Schimbarea modelului de dezvoltare este doar declarativă, deoarece sunt ignorate problemele vitale pentru RM, cum ar fi: restructurarea economiei, diversificarea exportului, depășirea decalajului tehnologic, creșterea ocupării, salariilor, nivelului și calității vieții populației în ansamblu;

- Prioritățile Strategiei sunt discutabile, iar așa sectoare de bază pentru DD ca sănătatea și infrastructura de protecție a mediului (aprovizionarea cu apă, canalizarea, managementul deșeurilor, substanțelor chimice, planificarea teritoriului ș.a.) sunt ignorate [13];

- Strategia conține mai multe lozinci, decât măsuri concrete, etc.

Deci, constatăm că proiectul SNDDM 2020 în redacția actuală nu asigură o adevărată DD a țării [15] și propunem ca denumirea Strategiei în lectura finală (care va fi aprobată de Parlament prin lege) să conțină explicit sintagma în cauză (*SNDDM 2020*). În același timp considerăm oportună și crearea unui portal specializat (*snddm20.md* – prin analogie cu *scers.md* în perioada 2004-2006), evident – administrat de CNDD, jucând rolul unei bănci de cunoștințe, unei adevărate oglinzi virtuale și a unui for de comunicare liberă și interactivă (conferințe video), inclusiv și prin conectarea la rețelele de socializare și comunitățile de practică, fiind prevăzut și un articol de costuri separat explicit în bugetul Strategiei. Astfel s-ar putea asigura un feedback eficient (individual, mobil, operativ, transparent, puțin costisitor) cu majoritatea stakeholderilor. Concomitent, pentru a acoperi o rată maximă a populației, mai ales din mediul rural, cu un acces limitat la Internet (care totuși va crește considerabil anual), pot fi utile și forme tradiționale de comunicare (cu înregistrări video și publicări operative ulterioare pe portal), ca întâlniri periodice tematice cu locuitorii pentru soluționarea unei sau câtorva probleme critice ale DD, specifice pentru localitatea dată.

În aceeași ordine de idei, RM dispune și de un anumit cadru legislativ-normativ și instituțional în domeniul DR: au fost aprobate Legea [1], Strategia Națională (*SNDR*) [6] și cele regionale respective (ale regiunilor de dezvoltare Nord, Centru și Sud) ș.a.

În altă ordine de idei, noțiunea de GI în RM, ca și în lume, este încă puțin cunoscută, chiar și în rândul experților (cu excepția celor de la ONU). În schimb pe larg se utilizează conceptul de GE. RM încearcă să fie în pas cu lumea și la acest capitol. Încă în anul 2005 a fost adoptată Strategia "Moldova electronică" [3], în anul 2006 – Concepția GE (tradiționale sau de generația 1.0) [5], însă rezultatele implementării acestor documente de politici sunt modeste, inclusiv din cauza subfinanțării, birocrăției, corupției, dublării resurselor și altor probleme "cronice" de-ale noastre.

În anul 2010 cu sprijinul BM și al altor donatori internaționali a fost creat CGE, iar în 2011 a fost aprobat Programul strategic de modernizare tehnologică a guvernării (e-Transformare – e-T; în continuare – Programul) cu perioada de implementare 2012-2020 [7], actualizând strategiile precedente și încercând să edifice GE de generația 2.0, considerată mult mai eficientă, comparativ cu cea tradițională, și orientată spre cetățeni.

Considerăm Programul drept un document de politici reușit și sperăm la atingerea rezultatelor ambițioase scontate (în cazul succesiunii și voinței politice și continuității finanțării, mai ales a celei externe). În așa caz în anul 2020 ne putem trezi cu un nou Program "de intelectualizare a guvernării" (de GE de generația 3.0 sau de GI propriu-zisă) cu subtitlul "Un guvern inteligent pentru o DD" și cu *CGI (Centrul de Guvernare Inteligentă – CGE intelectualizat)*.

Obiectivul general al Programului este declarat următorul: ”Până în 2020 Guvernul va deveni mai transparent, mai performant și mai receptiv, datorită investițiilor inteligente în TIC și utilizării masive a acestora în sectorul public” [7].

Obiectivele specifice sunt următoarele: 1) ”Modernizarea s/p prin digitalizare și prin reingineria proceselor operaționale. Cetățenii și mediul de afaceri vor putea accesa mai ușor informațiile și serviciile electronice oferite de autoritățile APC prin portalul guvernamental unic [site]. Aceste servicii vor fi accesibile prin diverse canale: Internet, telefonie mobilă, chioșcuri, terminale interactive etc.; 2) *Eficientizarea guvernării* prin asigurarea interoperabilității sistemelor TIC, precum și prin consolidarea și reutilizarea resurselor TIC. Instituțiile publice vor depăși izolarea departamentală și vor opera și interacționa pe o platformă tehnologică comună. Cetățenii vor oferi autorităților publice datele personale doar o singură dată, iar instituțiile publice vor reutiliza aceste date pentru prestarea serviciilor” [7].

Ținem să menționăm că Programul este un document viu și deja se realizează: de ex., lansarea portalului datelor guvernamentale deschise [16] și al s/p [20], a proiectului Sistemului informatic de gestiune a documentelor și înregistrărilor în APC (SIGEDIA) [18] ș.a. În perspectivă toate paginile web guvernamentale ar putea fi integrate într-un megaportal al Guvernului, urmând exemplul Wikipediei [22], pentru concentrarea și structurarea tuturor cunoștințelor relevante (inclusiv în domeniul DD) într-un singur loc (ghișeu unic) și obținerea unui efect sinergic.

Concluzii și recomandări

DD și GI se consideră unele din cele mai influente și perspective paradigme economico-sociale. Totodată ele se află într-o interconexiune dialectică și pot genera un efect sinergic în cazul unei abordări convergente. Cea mai recunoscută definiție a DD este una, "care urmărește satisfacerea nevoile prezentului, fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi". DD se bazează pe 3 piloni – cel economic, social și ecologic. DD este strâns legată de dezvoltare incluzivă, DI/G, DR și DU. DD se află în centrul preocupărilor organismelor internaționale, îndeosebi ONU (ODM, Conferința ”Rio+20”). Concepția EV, care s-a format în ultimele 2 decenii, este una din modele ale DD, potrivite pentru toate categoriile de țări, inclusiv și cele cu economie în tranziție, cum este și RM. Pentru noi EV este o nouă direcție de dezvoltare, potențialul căreia încă nu este conștientizat, valorificat și cu atât mai mult utilizat, deși deja există anumite inovații și perspective reale în acest sens. Un alt model, probabil cel mai nou, perspectiv și complex al DD, îl reprezintă paradigma EBE(S). GI este stabilirea politicilor, reglementărilor, instituțiilor, proceselor, structurilor și capacităților pentru obținerea și utilizarea KIT întru ameliorarea calității vieții și a administrării publice. GI poate fi orientată spre atingerea mai multor obiective, dar, desigur, cel mai strategic prioritar este DD. În RM noțiunea de DD este destul de bine cunoscută, iar în ultimii ani tot mai populară devine și concepția EV. Pentru RM procesul de tranziție la modelul DD ține de soluționarea unui lanț de probleme strategice. Putem evidenția câteva direcții prioritare de activitate pentru implementarea principiilor DD calitative în RM, care deja dispune de documente de politici în domeniu (SNDM 2020 și SNDR) și GI (Programul e-T), însă nu toate din ele sunt ideale, mai ales SNDM 2020, care trebuie să fie revizuită și posibil redenumită în SNDDM 2020. Totodată considerăm oportună crearea CNDD și a unui portal specializat (snddm20.md), administrat de Centrul. Pe de altă parte, Programul este un document mai reușit și deja se află în curs de implementare. În perspectivă crearea unui megaportal unic al Guvernului ar consolida și eficientiza eforturile tuturor stakeholderilor în domeniul DD și GI.

Referințe bibliografice

1. Legea RM privind dezvoltarea regională în RM. Nr. 438 din 28.12.2006. În: Monitorul Oficial (MO) al RM, 16.02.2007, nr. 021, art. 68.
2. Decretul Președintelui RM privind constituirea Consiliului Național pentru Dezvoltare Durabilă și Reducere a Sărăciei. Nr. 138 din 13.07.2005. În: MO al RM, 22.07.2005, nr. 98-100, art. 469.
3. Hotărârea Guvernului RM privind Strategia Națională de edificare a societății informaționale □ "Moldova electronică". Nr. 255 din 09.03.2005. În: MO al RM, 25.03.2005, nr. 46-50, art. 336.
4. Hotărârea Guvernului RM pentru aprobarea proiectului de lege cu privire la principiile de bază și la mecanismul de reglementare a activității de întreprinzător. Nr. 107 din 10.02.2006. În: MO al RM, 10.02.2006, nr. 25-27, art. 148.
5. Hotărârea Guvernului RM cu privire la Concepția guvernării electronice. Nr. 733 din 28.06.2006. În: MO al RM, 14.07.2006, nr. 106-111, art. 799.
6. Hotărârea Guvernului RM cu privire la aprobarea Strategiei naționale de dezvoltare regională. Nr. 158 din 04.03.2010. În: MO al RM, 09.03.2010, nr. 34, art. 212.
7. Hotărârea Guvernului RM cu privire la aprobarea Programului strategic de modernizare tehnologică a guvernării (e-Transformare). Nr. 710 din 20.09.2011. În: MO al RM, 23.09.2011, nr. 156-159, art. 780.
8. Hotărârea Guvernului RM cu privire la aprobarea proiectului de lege pentru aprobarea Strategiei Naționale de Dezvoltare „Moldova 2020”. Nr. 187 din 03.04.2012. În: Monitorul Oficial (MO) al RM, 06.04.2012, nr. 70-71, art. 226.
9. Comșa D., Bogdan A. Eco-bio-diplomația. un nou concept pentru o dezvoltare durabilă inteligentă, într-o lume globalizată, în contextul eco-bio-economiei. București, Academia Oamenilor de Știință din România, 2011, 21 p. <http://www.postdoctorat.ro/Documente/Biblioteca%20virtuala/Ziua%20Mediului%205%20iunie%202011/extrase%201%20din%20cartea%20ECO-BIO-DIPLOMATIE.pdf>.
10. Kool D., Wamelen J. The Emergence of the Intelligent Government in the Second Society, 12 p. http://www.intechopen.com/source/pdfs/10060/InTech-The_emergence_of_the_intelligent_government_in_the_second_society.pdf (vizitat la 25.06.2012).
11. Schwarz S. Knowledge Management in Government Organizations and Programmes – Basic Understanding and Principles. Training Materials, August 2008. 10 p. <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan031579.pdf> (vizitat la 25.06.2012).
12. Дрожжинов В. Новые бизнес модели для электронного правительства в Российской Федерации. – М., сентябрь 2010, 94 с.
13. Исак А. Зелёная экономика для устойчивого развития Молдовы. Экономическое обозрение «Логос-пресс», № 7 (935), 24.02.2012, с. 20.
14. Исак А. Молдова выбирает устойчивое развитие. Экономическое обозрение «Логос-пресс», № 22 (950), 08.06.2012, с. 15.
15. Коваленко И. Молдова-2020: лотерея приоритетов. Экономическое обозрение «Логос-пресс», № 10 (938), 16.03.2012, с. 16.
16. <http://www.date.gov.md/> (vizitat la 25.06.2012).
17. <http://www.egov.md/index.php/ro/> (vizitat la 25.06.2012).
18. <http://www.gov.md/> (vizitat la 25.06.2012).
19. <http://www.mediugov.md/> (vizitat la 25.06.2012).
20. <http://www.servicii.gov.md/> (vizitat la 25.06.2012).
21. <http://www.uncsd2012.org/> (vizitat la 25.06.2012).
22. <http://www.wikipedia.org/> (vizitat la 25.06.2012).